

Den felande länken

Del IV

av

Richard Johnsson¹

I det som följer ska jag avsluta beskrivningen av hur kopplingen mellan företagens räkenskaper och nationalräkenskaperna ser ut. Del I implicerade bl a att BNP i det närmaste är ett nettomått, i Del II presenterades ett nytt bruttomått, GNR, och i Del III visade jag hur GNR kan härledas i en öppen ekonomi. I denna del kommer jag att beräkna GNR för Sverige åren 93-99 och kommentera en del runt vad som framgår av detta mått. Det visar sig bl a att den verkliga bruttoprodukten är runt tre gånger så stor som BNP. Det här är den fjärde och sista skriften i en serie där jag beskriver Den felande länken.

För att gå rakt på resultaten av de emellanåt kanske något långdragna härledningarna i del I-III, så har jag i Tabell 1 beräknat NNP (och inte GNR) för 1996. Den skiljer sig något åt från härledningen i del III, men skillnaden är endast att beräkningen är på nettobasis.

Tabell 1 – NNP 1996, mSEK

p	+	w	=	Y						1					
319542		996974		1316516											
p	=	s	-	d						2					
319542		3960644		3641102											
s	=	sc	+	sb	+	Xc	+	Xb		3					
3960644		1360215		1914503		0		685926							
w	=	wc	+	wb						4					
996974		0		996974											
sc	+	sb	+	Xb	+	Xc	+	wc	+	wb	-	d	=	Y	5
1360215		1914503		685926		0		0		996974		3641102		1316516	
sc	+	wc	+	Xc	+	sb	+	wb	+	Xb	-	d	=	Y	6
1360215		0		0		1914503		996974		685926		3641102		1316516	
sc	+	wc	+	Mc	=	C									7
1360215		0		0		1360215									
sb	+	wb	+	Mb	=	B									8
1914503		996974		568704		3480181									
C	+	Xc	-	Mc	+	B	+	Xb	-	Mb	-	d	=	Y	9
1360215		0		0		3480181		685926		568704		3641102		1316516	
B	-	d	=	I											11
3480181		3641102		-160921											
C	+	I	+	NX	=	Y	=	NNP							12
1360215		-160921		117222		1316516									

¹Doktorand i nationalekonomi, Uppsala Universitet. Copyright © 2002 Richard Johnsson. All rights reserved. Författaren nås via richardcbjohnsson@tiscali.se. Detta är version 2 av uppsatsen. Ändringarna är obetydliga för innehållet.

De data som behövs för att utföra dessa beräkningar finns i Nationalräkenskapernas Statistiska meddelanden. För att gå från NNP till GNR behöver vi bara lägga till företagens kostnader, d^2 , så att de verkliga bruttoinvesteringarna inkluderas. Resultatet av detta visas i Tabell 2, där jag även lagt med BNP-måttet. Som framgår längst ned motsvarar BNP i runda slängar en tredjedel av GNR, eller med andra ord, den verkliga bruttoprodukten är tre gånger så stor som BNP.

Tabell 2 - GNR och BNP, mSEK

	1999	1998	1997	1996	1995	1994	1993
C	1004605	956914	922034	884145	859845	830862	794452
G	536139	509385	484001	476070	451412	436921	424943
BI	4452625	4192505	3914942	3680565	3602593	3294533	3021770
X	872396	832627	778209	685926	693983	583023	493085
M	-752840	-713493	-644884	-568704	-576059	-508328	-435418
GNR	6112925	5777938	5454302	5158002	5031774	4637011	4298832
C	1004605	956914	922034	884145	859845	830862	794452
G	536139	509385	484001	476070	451412	436921	424943
"BI"	344351	319916	284439	278921	284135	253877	220584
X	872396	832627	778209	685926	693983	583023	493085
M	-752840	-713493	-644884	-568704	-576059	-508328	-435418
BNP	2004651	1905349	1823799	1756358	1713316	1596355	1497646
BNP/GNR %	32.8	33.0	33.4	34.1	34.0	34.4	34.8

Det är som tidigare nämnt vanligt att höra att merparten, av bruttoprodukten härrör från konsumtionen. Av Tabell 3 framgår att så inte als är fallet. Konsumtionen, C+G, ligger runt 25 procent av bruttoprodukten och istället är det bruttoinvesteringarna i företagen som representerar merparten av intäkterna i landet. Dessutom framgår det av Tabell 3 vilken liten betydelse nettoexporten har för bruttointäkten/produkten. Andelen av bruttointäkterna ligger på enstaka procent.

Tabell 3 - Procentuellt bidrag till respektive bruttomått

	1999	1998	1997	1996	1995	1994	1993
C	16.4	16.6	16.9	17.1	17.1	17.9	18.5
G	8.8	8.8	8.9	9.2	9	9.4	9.9
BI	72.8	72.6	71.8	71.4	71.6	71	70.3
X	14.3	14.4	14.3	13.3	13.8	12.6	11.5
M	-12.3	-12.3	-11.8	-11	-11.4	-11	-10.1
GNR	100	100	100	100	100	100	100
C	50.1	50.2	50.6	50.3	50.2	52	53
G	26.7	26.7	26.5	27.1	26.3	27.4	28.4
"BI"	17.2	16.8	15.6	15.9	16.6	15.9	14.7
X	43.5	43.7	42.7	39.1	40.5	36.5	32.9
M	-37.6	-37.4	-35.4	-32.4	-33.6	-31.8	-29.1
BNP	100	100	100	100	100	100	100

² Samt en post som skiljer $Y=NNP$ till faktorpris från NNP till marknadspris. Den består av (i) Produktskatter minus produktsubventioner (influtna) och (ii) Övriga produktionskatter minus övriga subventioner på sammanlagt 200384 mSEK.

Mot bakgrund av skillnaderna mellan BNP och GNR är det heller inte så konstigt att tillväxtsiffrorna i de olika måtten är olika. Tabell 4 visar dessa för åren 1993 till 1999, fortfarande i löpande priser.

Tabell 4 – Tillväxt i GNR respektive BNP, procent

	<u>1999</u>	<u>1998</u>	<u>1997</u>	<u>1996</u>	<u>1995</u>	<u>1994</u>	<u>1993</u>
GNR	5.8	5.9	5.7	2.5	8.5	7.9	..
BNP	5.2	4.5	3.8	2.5	7.3	6.6	..

Som framgår har tillväxten under den här perioden varit högre än vad som framgån av BNP-måttets förändring. Skillnaden är dessutom vissa år markant och den ackumulerade effekten därför större sett över hela perioden. Det framgick tydligt i Tabell 2, där kvoten BNP/GNR stadigt föll under perioden. Inte alldeles oväntat är det i skillnaden mellan måtten (dvs räkenskapsmässigt posterna ”företagens kostnader-avskrivningarna”) som tillväxten skett, dvs i stort sett i bruttoinvesteringarna. Det framgår tydligt i Tabell 5, där de olika komponenternas bidrag till tillväxten redovisas.

Tabell 5 - Bidrag till tillväxt i GNR respektive BNP, procent

	<u>1999</u>	<u>1998</u>	<u>1997</u>	<u>1996</u>	<u>1995</u>	<u>1994</u>	<u>1993</u>
C	0.8	0.6	0.7	0.5	0.6	0.8	..
G	0.5	0.5	0.2	0.5	0.3	0.3	..
BI	4.5	5.1	4.5	1.5	6.6	6.3	..
X	0.7	1	1.8	-0.2	2.4	2.1	..
M	-0.7	-1.3	-1.5	0.1	-1.5	-1.7	..
GNR	5.8	5.9	5.7	2.5	8.5	7.9	..
C	2.5	1.9	2.2	1.4	1.8	2.4	..
G	1.4	1.4	0.5	1.4	0.9	0.8	..
“BI“	1.3	1.9	0.3	-0.3	1.9	2.2	..
X	2.1	3	5.3	-0.5	7	6	..
M	-2.1	-3.8	-4.3	0.4	-4.2	-4.9	..
BNP	5.2	4.5	3.8	2.5	7.3	6.6	..

Som framgår förefaller C+G, dvs konsumtionen vara den drivande kraften i ekonomin om man ser till BNP-måttet. Det är därför inte så konstigt att ekonomer fokuserar på konsumenternas köplust och tror att en nedgång i ekonomin kan motverkas genom att konsumenterna spenderar mer, likt Keynesianismens mest synlige förespråkare idag, professor Paul Krugman. Men om man ser till GNR-måttet så framgår att det är bruttoinvesteringarna som drivit tillväxten. Det kan även vara av intresse att se till hur varje post utvecklats under åren i fråga. Det framgår av Tabell 6.

Tabell 6 - Förändring i respektive post från året före, procent

	<u>1999</u>	<u>1998</u>	<u>1997</u>	<u>1996</u>	<u>1995</u>	<u>1994</u>	<u>1993</u>
C	5.0	3.8	4.3	2.8	3.5	4.6	..
G	5.3	5.2	1.7	5.5	3.3	2.8	..
BI	6.2	7.1	6.4	2.2	9.4	9.0	..
X	4.8	7.0	13.5	-1.2	19.0	18.2	..
M	5.5	10.6	13.4	-1.3	13.3	16.7	..
GNR	5.8	5.9	5.7	2.5	8.5	7.9	..

Som synes var det som oftast bruttoinvesteringarna som ökade mest. Undantaget var 1996 då den offentliga konsumtionen ökade mest av posterna. Anmärkningsvärt är att den offentliga konsumtionen flera av åren ökar mer än den privata. Vi ser även att exporten utvecklats starkare än importen³. Här är det kanske på sin plats att jag reserverar mig för det slarviga användandet av olika begrepp. För observera att om jag exempelvis skriver att konsumtionen i BNP eller GNR ökar med si och så mycket från ett år till ett annat, så är det som verkligen ökat de totala utgifterna för konsumtionen. Med andra ord den totala mängden pengar som används för att köpa konsumtionsvaror (detsamma gäller de offentliga konsumtionsutgifterna). På liknande sätt avser de totala utgifterna för bruttoinvesteringar (de produktiva utgifterna) den totala mängden pengar som använts för att köpa kapitalvaror⁴. Vad som hänt med den verkliga konsumtionen av varor beror givetvis på prisutvecklingen. Vad har då hänt med priserna denna period? Det återges i Tabell 7.

Tabell 7 – KPI, PPI, XPI och MPI* 1993-99. Index 100=1993.

	1999	1998	1997	1996	1995	1994	1993
KPI	106.1	105.7	105.8	105.3	104.8	102.2	100
PPI	112.2	113.0	113.3	112.3	115.2	105.0	100
XPI	110.6	111.7	112.2	111.2	117.0	105.0	100
MPI	111.3	108.6	109.7	107.6	111.5	104.7	100

* Konsument-, producent-, export- respektive importprisindex

Använder vi KPI för att deflatera den privata och offentliga konsumtionen, PPI för att deflatera bruttoinvesteringarna och XPI resp. MPI för att deflatera exporten respektive importen, så kan den årliga förändringen i respektive post beräknas. Detta återges i Tabell 8.

Tabell 8 – Real förändring i respektive post från året före, procent

	1999	1998	1997	1996	1995	1994	1993
C	4.6	3.9	3.8	2.3	0.9	2.3	..
G	4.9	5.3	1.2	5.0	0.8	0.6	..
BI	7.0	7.4	5.4	4.8	-0.3	3.8	..
X	5.8	7.5	12.4	4.0	6.8	12.6	..
M	3.0	11.8	11.2	2.3	6.4	11.5	..
GNR	6.7	6.0	5.0	4.5	0.2	3.5	..

I normala fall brukar exempelvis den reala BNP vara lägre än den nominell på grund av den vanliga generella ökningen i KPI och BNP-deflatoren. Men ser vi på tabell 8 och jämför den med tabellerna 4 och 6, så framgår att den reala tillväxten både varit lägre, som för 1997, 1995 och 1994, men även högre än den nominella, som för 1999, 1998 och 1996. Givetvis kan man kanske ifrågasätta mitt tillvägagångssätt vid deflateringen, men det bör stämma i stora drag.

I denna den avslutande delen av *Den felande länken* har jag beräknat det alternativa bruttomåttet GNR och visat på vilka skillnader det resulterar i, i jämförelse med BNP. Jag tänkte göra halt här och inte analysera dessa siffror djupare i denna serie. Istället kommer GNR och de insikter vi fått att ligga till grund för mer teoretiska utläggningar i senare skrifter. Där kommer jag att behandla lite större frågor såsom vad tillväxt i ett ekonomiskt aggregat

³ I verkligheten är det ju självfallet inget positivt för landet som helhet att exporten ökar om det inte leder till ytterligare import. Om så var fallet vore det ju lönsamt att kasta varorna i havet direkt. Däremot är det ju självfallet positivt för de individer och företag som lyckas öka försäljningen.

⁴ För mer om den viktiga skillnaden mellan kapital och konsumtionsvaror, se *Konsument- och kapitalvaror; en utredning av begreppen*, Amagi Småskriftserie 2002:4.

egentligen innebär? Hur är tillväxt överhuvudtaget möjlig? Är tillväxt ett relevant begrepp? Och vad innebär det att bruttoinvesteringarna år efter år ökar med fem-tio procent medan konsumtionen endast ökar med tiondelar av en procent? Hur finansieras dessa bruttoinvesteringar? Kan konsumenterna och staten verkligen spara så mycket, och om inte, var kommer medlen till investeringarna i så fall ifrån? Vad är det för poäng med att år efter år investera mer om inte man får njuta av frukterna någon gång? Behövs verkligen bruttoinvesteringar på fem procent för att konsumtionen ska kunna öka med en knapp procent? Men som sagt, det kommer jag att diskutera på annat håll.